

Co-funded by the
Tempus Programme
of the European Union

BELGRADE UNIVERSITY
FACULTY OF POLITICAL SCIENCES,
Department of Social Policy and Social Work
11 000 Belgrade, Jove Ilica 165,
phone +381 11 3092-999, fax +381 11 2491 501
e-mail fpn@fpn.bg.ac.yu www.fpn.bg.ac.yu

Opšte standarde i kompetencije za obrazovanje socijalnih radnika razvio je tim Odeljenja za socijalnu politiku i socijalni rad Fkulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu, u okviru TEMPUS projekta *Jačanje visokog obrazovanja za razvoj socijalne politike i unapređenje pružanja socijalnih usluga* (*Strengthening Higher Education for Social Policy Making and Social Services Delivery* - SHESPSS).

Prof dr Nevenka Žegarac, Doc dr Natalija Perišić, Prof dr Tamara Džamonja Ignjatović, Ass MA Anita Burgund, Ass MA Marina Pantelić, Ass MA Dragana Stanković

Opšti standardi i kompetencije za obrazovanje socijalnih radnika

I.1. Standardi za visokoobrazovnu ustanovu za obrazovanje socijalnih radnika

Standard I.1.1

Sve obrazovne ustanove koje obrazuju socijalne radnike treba da **teže realizaciji ključnih svrha obrazovanja za ovu profesiju** i da imaju definisanu misiju, koja odražava etičke principe i vrednosti socijalnog rada. U statutu visokoškolske ustanove potrebno je naglasiti poštovanje prava i interesa studenata i obavezu njihove participacije u svim aspektima izvođenja studijskog programa.

Kriterijumi i procedure upisa studenata moraju biti jasno određene i poznate uz primenu afirmativnih mera. Obrazovne ustanove treba da imaju jasan stav o politikama jednakosti, naročito u oblasti pola, etniciteta, rase, invaliditeta ili bilo kog drugog oblika različitosti, kao i jezičku osetljivost relevantnu za praksu socijalnog rada u tom kontekstu. Manjinske grupe treba da imaju prioritet pri upisu,

ukoliko nisu u dovoljnoj meri zastupljene u školi. Procedure pritužbi i žalbi moraju biti dostupne, jasno objašnjene svim studentima i sprovedene bez predrasuda.

Standard I.1.2

Program se implementira kroz **odvojenu jedinicu (fakultet, škola, odeljenje) koja ima jasan identitet unutar visokoškolske ustanove**. Obrazovna ustanova mora imati adekvatne prostorne resurse (slušaonice, čitaonice, računare, biblioteku) i mora promovisati razvoj kooperativnog, podržavajućeg i produktivnog radnog okruženja. Neophodno je da obrazovna ustanova održava veze sa institucijama, organizacijama i korisnicima usluga koji su relevantni za ispunjenje misije i ciljeva.

Rukovodilac ili direktor koji se postavlja, po mogućstvu iz oblasti socijalnog rada, ima ulogu koordinatora i upravnika obrazovne ustanove. Njegov zadatak je da uspostavlja i održava veze sa saradnicima iz profesionalne zajednice i okruženjem. Sredstva u budžetu moraju biti dovoljna i održiva da bi bilo moguće ispuniti misiju i ciljeve obrazovne ustanove.

Standard I.1.3

Stručni kadar obrazovne ustanove treba da učestvuje u razvoju ključnih principa i misije, formulaciji ciljeva i očekivanih ishoda programa, kao i u svim drugim inicijativama date obrazovne ustanove, uz kontinuirani profesionalni razvoj. Obrazovne ustanove treba da teže ka edukovanju dovoljnog broja profesionalaca, koji imaju adekvatne kvalifikacije koje su definisane u profesiji socijalnog rada svake zemlje. Korske predmete iz a) domena profesije socijalnog rada, iz b) domena socijalnog radnika kao profesionalca, c) metode socijalnog rada, kao i d) paradigme profesije socijalnog rada, moraju da predaju kvalifikovani socijalni radnici.

Standard I.1.4

Korski predmeti koji obuhvataju predmete iz a) domena profesije socijalnog rada, iz b) domena socijalnog radnika kao profesionalca, c) metode socijalnog rada, kao i d) paradigme profesije socijalnog rada, treba da su univerzalno primenljivi, nezavisno od konkretnog okruženja u kome se sprovodi praksa socijalnog rada. To podrazumeva usvajanje sledećih znanja:

- koja se tiču različitih **domena socijalnog rada** (socijalne nejednakosti, opresija, diskriminacija, prepoznavanje razlike između ličnog životnog iskustva i ličnog vrednosnog sistema i prakse socijalnog rada; primena vrednosti, etičkih principa, znanja i veština socijalnog rada; znanja o poštovanju prava korisnika usluga; poznavanje političkog, ekonomskog, demografskog i kulturnog konteksta, itd.);
- o **područjima primene** socijalnog rada (u zaštiti dece, u maloletničkom pravosuđu, starateljskoj i porodično pravnoj zaštiti, zaštiti osoba sa invaliditetom, radu sa odraslim osobama sa problemima u ponašanju, zaštiti starih i radu sa starima, u oblasti mentalnog zdravlja i zdravstva, inkluzivnog obrazovanja, rada sa migrantima i sl.);

- o **metodskim pristupima** i izboru odgovarajućeg metodskog pristupa u praksi, što obuhvata rad sa pojedincem, rad sa grupom, rad sa porodicom, rad sa zajednicom i rad sa organizacijama, kao i raznovrsne **veštine** za primenu ovih metodskih kompleksa.
- o **pristupima praksi**, što uključuje bihevioralističke, kognitivne, psihosocijalne, pristupe usmerene ka klijentu, intervencije u krizi, pristupe usmerene na zadatak i faze promene (ciklus promene), i
- o **perspektivama prakse**, što obuhvata ekološku, feminističku, radikalnu i aktivističku, anti-potčinjavjuće i anti-diskriminacione perspektive, perspektive omoćavanja, prava deteta i prava mladih, perspektive pokreta osoba sa invaliditetom, anti-egzistencijsku praksu i sl.

Visokoobrazovne institucije treba da definišu način izbora i uvođenja novih predmeta, prema kriterijumu lokalnih, regionalnih, nacionalnih i međunarodnih potreba i prioriteta.

Standard I.1.5

Kurikulum i metode u izvođenju nastave treba da obezbede očekivane ishode u obrazovanju socijalnih radnika. Praktična nastava i terenska praksa treba da budu regulisani u skladu sa obrazovnim ciljevima kako bi se obezbedila priprema za profesionalno bavljenje delatnošću socijalnog rada. Između institucija visokog obrazovanja i ustanova u kojima se praksa odvija treba da postoji stalna saradnja i partnerski odnos. Neophodno je obezbediti kvalifikovane i iskusne mentore koji treba da budu uključeni u razvoj kurikuluma i donošenje odluka o načinu izvođenja praktične nastave i terenske prakse i evaluaciji rada studenata. Kurikulum treba da razvija kritičko mišljenje kod studenata, otvorenost za nova iskustva i usvajanje novih koncepata, kao i posvećenost celoživotnom učenju.

Standard I.1.6

Obrazovna ustanova treba da obogaćuje obrazovni program **razmatranjem kulturnih i etničkih različitosti i rodno-osetljive analize**, kao i obezbeđivanjem praktične nastave i terenske prakse iz tih oblasti. Studenti moraju imati prilike da osveste sopstvene lične i kulturne vrednosti, uverenja, verovanja i tradicije i njihov mogući uticaj na razvijanje odnosa i rad sa različitim grupama ljudi.

Škola treba da teži suzbijanju stereotipa i predrasuda i ne sme da toleriše diskriminatorno ili rasističko ponašanje i da kod svojih studenata promoviše da se prema drugim ljudima ophode sa puno poštovanja i dostojanstveno, bez obzira na kulturna i etička uverenja te osobe. Nijedan student ne sme biti diskriminisan na osnovu rase, boje, kulture, etničkog porekla, jezika, političke orijentacije, roda, seksualne orijentacije, godina, bračnog statusa, fizičkog i socioekonomskog statusa. Studenti treba da budu edukovani o osnovnim ljudskim pravima koja su sadržana u međunarodnim dokumentima.

I.2.Standardi i kompetencije za obrazovanje socijalnih radnika

Standard I.2.1. Diplomirani socijalni radnik ima temeljno razumevanje i posvećenost vrednostima socijalnog rada i etike kojom se rukovodi profesionalna praksa.		
Svrha standarda: Razvoj profesionalnog identiteta, etičke osetljivosti i sposobnosti etičkog delovanja u skladu sa vrednostima i principima profesije i zaštite klijenta od nekompetentne prakse.		
Kompetencije nivo	Indikatori praktična ponašanja	Veštine
<p><u>I.2.1.1.a Osnovni</u> Sposobnost da deluje u skladu sa znanjem, vrednostima i etikom socijalnog rada u okviru ljudskih prava. Sposobnost da primeni i prenese znanja i principe etičke prakse u različitim područjima socijalnog rada. Sposobnost da razume kontekst prakse socijalnog rada na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou.</p> <p><u>I.2.1.2.a Napredni</u> Sposobnost za kritičko mišljenje u okviru posvećenosti etičkoj praksi. Sposobnost da pri meni i prenese znanja i principe etičke prakse u različitim područjima socijalnog rada sa osobama kod kojih vrši mentorsku ili supervizijsku funkciju.</p> <p><u>I.2.1.3.a Specijalistički</u> Razvijene veštine uočavanja, analize, refleksije i rešavanja etičkih dilema i prevazilaženja situacija u praksi koje su vezane za etička pitanja. Razvijene veštine pomoći drugima da izbegnu</p>	<p><u>I.2.1.1.b Osnovni</u> Postupanje u skladu sa kodeksom profesionalne etike; čuvanje autonomije, dostojanstva, privatnosti i poverljivosti, uz odgovarajuća, definisana ograničenja. Iskazivanje doživljaja identiteta kao profesionalni socijalni radnik. Izbegavanje dvojnih i višestrukih odnosa i postupanje u skladu sa profesionalnim kompetencijama i iskustvom. Primena dužnosti pružanja odgovarajuće usluge, dužnosti čuvanja privatnosti i poverljivosti i dužnosti informisanja i upozorenja. Ponašanje u skladu sa obavezama prema klijentima, profesiji i zajednici.</p> <p><u>I.2.1.2.b i I.2.1.3.b Napredni i specijalistički</u> Prepoznavanje i promišljanje etičkih pitanja i postupanje na etički način. Mentorstvo i supervizija u izbegavanju etičkih zamki i rešavanju etičkih dilema. Učešće u stručnim telima koja razmatraju</p>	<p><u>I.2.1.1.c Osnovni</u> Veštine uočavanja i rešavanja etičkih dilema. Veštine balansiranja između prava i rizika u donošenju odluka, profesionalnog rasuđivanja i odgovarajućeg korišćenja autoriteta. Veštine održavanja profesionalnih granica. Veštine dokumentovanja i pisanja. Veštine reflektivne i efektivne prakse. Kreativno korišćenje supervizije.</p> <p><u>I.2.1.2.c i I.2.1.3. c Napredni i specijalistički</u> Mentorske i supervizijske veštine za organizovanje aktivnosti učenja u okruženju.</p>

etičke zamke, analiziraju i reše etičke dileme.	pitanja etike socijalnog rada.	
<p>Izvori znanja</p> <p><u>Teorijsko</u></p> <p>a) Etika socijalnog rada.</p> <p>b) Teorije o ljudskom razvoju i ponašanju u socijalnom okruženju, diskriminaciji, nejednakostima, socijalnoj strukturi, društvenim institucijama i organizacijama, ranjivosti i rezilijenciji i njihovoj socijalnoj konstrukciji.</p> <p>c) Teorije o načinima na koji tradicije, kulture, religije i običaji utiču na ljudsko funkcionisanje i načinima na koji one mogu biti prepreka ili podsticaj za razvoj.</p> <p><u>Empirijsko</u></p> <p>d) Znanja iz istraživanja o posledicama diskriminacije i socijalne nepravde.</p> <p><u>Proceduralno</u></p> <p>e) Međunarodni i lokalni propisi koji regulišu prava korisnika.</p> <p>f) Kodeks profesionalne etike i drugi relevantni propisi.</p> <p><u>Mudrost prakse</u></p> <p>g) Izbegavanje etičkih zamki, konflikta intersea i neodgovarajućeg korišćenja moći i profesionalnog autoriteta.</p>		

<p>Standard I.2.2. Diplomirani socijalni radnik je pripremljen za profesionalnu praksu sa pojedincima, porodicama, različitim grupama i zajednicama i u raznovrsnim kontekstima.</p>		
<p>Svrha standarda: Pripremljenost za neposrednu praksu sa raznovrsnim korisnicima i u raznovrsnim situacijama i okruženjima radi zadovoljavanja potreba, rešavanja problema, prevazilaženja rizika, izgradnje kapaciteta, jačanja otpornosti i punog učešća u društvu.</p>		
<p>Kompetencije <i>nivo</i></p>	<p>Indikatori <i>praktična ponašanja</i></p>	<p>Veštine</p>
<p><u>I.2.2.1.a Osnovni</u> Sposobnost izgradnje i održavanja odnosa, formiranja profesionalnog mišljenja i korišćenja autoriteta, procene, intervencije i evaluacije sa različitim pojedincima, porodicama, grupama, organizacijama i zajednicama. Sposobnost za bio psiho socijalnu procenu različitih grupa klijenata.</p>	<p><u>I.2.2.1.b Osnovni</u> <i>Izgradnja odnosa</i> Sistematska priprema za rad sa pojedincima, porodicama, grupama, organizacijama i zajednicama; korišćenje empatije i drugih interpersonalnih veština; Definisanje zajedničkog fokusa rada i očekivanih ishoda. <i>Procena</i> Prikupljanje, organizovanje i interpretacija</p>	<p><u>I.2.2.1.c Osnovni</u> Veštine kao sposobnost primene znanja o proceni, izgradnji odnosa i pomagačkom procesu, što obuhvata veštine pripreme i planiranja procene i intervjuja, umrežavanja, veštine efektivne komunikacije (predstavljanje, pokazivanje empatije i simpatije, postavljanje pitanja, parafraziranje, pojašnjavanje, refleksija, sumiranje, davanje i primanje</p>

<p>Sposobnost da upravlja sopstvenim obimom posla.</p> <p>Sposobnost za rad u timu.</p> <p><u>I.2.2.2.a Napredni</u></p> <p>Sposobnost izgradnje i održavanja odnosa tokom procene, intervencije i evaluacije sa različitim klijentima u multiproblemskim okolnostima, kao što je rad sa korisnicima koje je teško uključiti ili koji izgledaju neresponsivno. Sposobnost procene potreba i izrade, implementacije i evaluacije programa razvoja ili izgradnje zajednice.</p> <p>Sposobnost za samostalno i timsko delovanje.</p> <p>Sposobnost za upravljanje službama koje pružaju usluge za ugrožene grupe.</p> <p><u>I.2.2.3.a Specijalistički</u></p> <p>Rad u situacijama koje zahtevaju specijalistička znanja, kao što su savetovanje u posebnim okolnostima ili porodična terapija, posedovanje veština za rad sa multiproblemskim porodicama i kompleksnim problemnim i situacijama.</p>	<p>podataka; Procena snaga i teškoća; Definisanje zajedničkih ciljeva intervencija; izbor odgovarajuće strategije intervencije.</p> <p><i>Intervencija</i></p> <p>Iniciranje aktivnosti za dostizanje ciljeva; implementiranje preventivnih aktivnosti koje unapređuju kapacitete klijenta; Pomoć klijentu u rešavanju problema; Olakšavanje tekoća koje se javljaju kod tranzicija i završetka rada.</p> <p><i>Evaluacija</i></p> <p>Kritička analiza, monitoring i evaluacija intervencija.</p> <p><i>Upravljanje</i></p> <p>Postavljanje prioriteta. Upravljanje vremenom. Upravljanje obimom sopstvenog posla.</p> <p><u>I.2.2.2.b Napredni</u></p> <p>Razvijene osnovne veštine, sposobnost primene različitih modela i rad u kompleksnim i multiproblemskim situacijama, relativna samostalnost u odlučivanju i pružanju usluga. Obezbeđenje mentorske i supervizijske podrške profesionalcima sa manje iskustva.</p> <p>Upravljanje resursima. Upravljanje rizikom. Upravljanje ljudskim resursima. Upravljanje komunikacijama. Upravljanje troškovima. Upravljanje kvalitetom.</p> <p><u>I.2.2.3.c Specijalistički</u></p> <p>Primena specijalizovanih znanja i pružanje specijalističkih usluga, sa specifičnim grupama korisnika. Obezbeđenje supervizijske podrške u kompleksnim i multiproblemskim situacijama.</p>	<p>povratne informacije, vođenje intervjua u skladu sa utvrđenom svrhom).</p> <p>Veštine balansiranja prava i rizika, donošenja odluka, profesionalnog rasuđivanja i odgovarajućeg korišćenja autoriteta, kako bi se dostigli zajednički dogovoreni ciljevi socijalne podrške unutar razvojne, zaštitne, preventivne ili terapijske intervencije.</p> <p>Organizacione sposobnosti i veštine prioritizacije sopstvenog posla.</p> <p><u>I.2.2.2.c i I.2.2.3.c Napredni i specijalistički</u></p> <p>Pored razvijenih osnovnih veština, veštine motivacionog intervjuisanja; rada na prevazilaženju otpora, rada sa agresivnim i nasilnim klijentima; veštine interpretacije; pregovaranja; medijacije; obezbeđenja zaštite i kontrole;</p> <p>Razvijene veštine procene snaga i rizika; zastupanja, kreativnog korišćenja supervizije; umrežavanja.</p> <p>Razvijene veštine upravljanja u različitim oblastima.</p>
<p>Izvori znanja</p>		

Teorijsko

- a) Teorije o ljudskom razvoju i ponašanju u socijalnom okruženju, diskriminaciji, nejednakostima, socijalnoj strukturi, društvenim institucijama organizacijama, ranjivosti i rezilijenciji i njihovoj socijalnoj konstrukciji.
- b) Znanje o teorijama: transakcije osoba-u-okruženju, razvoj tokom životnog ciklusa i interakcija bioloških, psiholoških, socijalno-strukturalnih, ekonomskih, političkih, kulturalnih i faktora duhovnosti u oblikovanju ljudskog razvoja i ponašanja.
- c) Koherentno i temeljno znanje o osnovnim teorijama, principima, konceptima i metodima i pristupima prakse u socijalnom radu.
- d) Znanja o karakteristikama i ulogama socijalnih radnika u organizovanju i razvoju zajednica. Znanja o omoćavajućoj i anti-potčinjavajućoj praksi u institucionalnom kontekstu;
- e) Znanja o mentalnom zdravlju koje je relevantno za praksu socijalnog radnika početnika.

Empirijsko

- f) Znanja o novim dostignućima u socijalnom radu i praksi zasnovanoj na dokazima.

Proceduralno

- g) Međunarodni i lokalni propisi koji regulišu prava korisnika.
- h) Poznavanje prava korisnika.
- i) Znanja i poštovanje standarda koje propisuju relevantne nacionalne asocijacije ili tela za licenciranje.

Mudrost prakse

- j) Razumevanje konteksta i svrhe profesionalne supervizije.

Standard I.2.3. Diplomirani socijalni radnik je osposobljen za primenu znanja iz raznovrsnih disciplina i izbor delotvornih odgovora i intervencija u okviru ostvarenja ljudskih prava i socijalne pravde.

Svrha standarda: Korišćenje znanja iz različitih disciplina radi rešavanja problema, prevazilaženja nejednakosti, ranjivosti i socijalne isključenosti.

Kompetencije <i>nivo</i>	Indikatori <i>praktična ponašanja</i>	Veštine
<u>I.2.3.1.a Osnovni</u> Sposobnost da se primeni znanje o ljudskom ponašanju u socijalnom okruženju i znanje o organizacijama, sistemima i procesima i društvenom sistemu, da bi se utvrdile i objasnile nejednakosti i delovalo ka umanjenju i otklanjanju socijalnih barijera, nejednakosti i nepravde. Sposobnost da se koristi znanje o traumi, ometenosti, invaliditetu i ranjivosti u praksi na	<u>I.2.3.1. b Osnovna</u> Planiranje, razvoj i primena odgovarajućih intervencija na mikro, mezo, egzo i makro nivou prakse u okviru tima. Rad na razvoju resursa učešćem u telima u zajednici, uključivanjem u socijalne kampanje i kampanje za prikupljanje sredstava, učešćem u istraživanjima, projektima, javnim raspravama i sl., radi zastupanja zagovaranja i razvoja resursa za zadovoljavanje potreba ljudi,	<u>I.2.2.1.c Osnovne</u> Veštine prilagođavanja; pregovaranja, omoćavanja i osposobljavanja; Veštine rada u partnerstvu; Veštine medijacije; zastupanja; asertivnosti; Veštine reflektivne i efektivne prakse; Veštine konfrontacije i postavljanja izazova; Veštine rada u neprijateljskim, agresivnim i nasilnim okolnostima; Veštine ubeđivanja (persuazije), informisanja i

<p>nivou pojedinca, porodice, grupe i zajednice. Sposobnost za uspostavljanje produktivnih i saradničkih interakcija u grupi.</p> <p><u>I.2.3.2.a Napredni</u></p> <p>Sposobnost da razmatara, kritički analizira i sintetiše znanja i vrednosti i primenjuje reflektivno mišljenje radi informisanja profesionalnog rasuđivanja i prakse.</p> <p>Sposobnost za učešće u izradi programa usluga, strategija, akcionih planova, projekata i dr. koji se bave razvojem resursa za ugrožene i ranjive grupe u zajednici.</p> <p><u>I.2.3.3.a Specijalistički</u></p> <p>Sposobnost primene znanja za kreiranje novih pristupa tretmanu i socijalnih politika u raznim oblastima, konsultaciju, superviziju, razvoj i upravljanje programima i strategijama za zastupanje za određenje grupe klijenta.</p>	<p>posebno ugroženih i ranjivih grupa i uklanjanje socijalnih barijera.</p> <p>Organizovanje, vođenje, usmeravanje i ohrabrivanje grupnog procesa u različitim rekreativnim, edukativnim, tretmanskim, rehabilitacionim, diskusionim, grupama usmerenim na zadatak i drugim grupama i timovima u zajednici.</p> <p><u>I.2.3.2.b i I.2.3.3.b Napredni i specijalistički</u></p> <p>Timsko i samostalno delovanje u planiranju, razvoju i primeni odgovarajućih intervencija na mikro, mezo, egzo i makro nivou prakse.</p> <p>Razvijene veštine rada sa specifičnim grupama korisnika i posebnim grupama u zajednici.</p> <p>Konsultacija i supervizija kod razvoja intervencija, novih i inovativnih usluga i programa.</p>	<p>davanja objašnjenja;</p> <p>Veštine javnog izlaganja;</p> <p>Veštine pisanja i dokumentovanja;</p> <p>Veštine kreativnog korišćenja supervizije.</p> <p><u>I.2.3.2.c i I.2.3.3.c Napredne i specijalističke</u></p> <p>Razvijene veštine vođenja, usperavanja i podsticanja grupnog procesa.</p> <p>Veštine pisanja projekata, strateškog planiranja i evaluacije mera, programa i usluga.</p>
<p>Izvori znanja</p> <p><u>Teorijsko</u></p> <p>a) Znanja iz srodnih disciplina (psihologije, sociologije, prava, socijalne politike, medicine i mentalnog zdravlja, političkih nauka, ekonomije, organizacijskih nauka i filozofije), i praćenje dostignuća iz tih disciplina; Znanja o organizacijama i sistemima i načinima korišćenja i razvoja resursa.</p> <p>b) Znanje o kritičkoj analizi i reflektivnoj praksi;</p> <p>c) Znanje o ometenosti i invaliditetu, ranjivosti i rezilijentnosti i njihovoj socijalnoj konstrukciji, kao i sposobnost da analiziraju ovi faktori kako bi se unapredila praksa;</p> <p>d) Znanja o teorijama koje se bave traumom i njenom uticaju na funkcionisanje;</p> <p>e) Znanja o grupama, grupnom procesu i grupnoj dinamici;</p> <p>f) Kritičko razumevanje načina na koji socijalne nejednakosti, opresija, diskriminacija i nepravde sa jedne, i stabilnost, harmonija i međusobno poštovanje sa druge strane, utiču na funkcionisanje ljudi.</p> <p>g) Razumevanje uticaja interakcije globalnih kulturnih, ekonomskih, komunikacionih, socijalnih, političkih i psiholoških faktora</p> <p><u>Empirijsko</u></p>		

- h) Korišćenje znanja koje informiše praksu iz različitih izvora.
- i) Rezultati različitih istraživanja od elotvornosti raznovrsnih intrapersonalnih, interpersonalnih i sredinskih intervencija na različitim nivoim sistema.

Proceduralno

- j) Poznavanje zakonskog okvira i standarda usluga i profesionalne prakse u različitim oblastima i sistemima.

Standard I.2.4. Diplomirani socijalni radnik je osposobljen za rad sa različitim manjinskim grupama i poštuje kulturne različitosti.

Svrha standarda: Pripremljenost za efektivnu kulturno kompetentnu i među-kulturalnu praksu.

Kompetencije <i>Nivo</i>	Indikatori <i>praktična ponašanja</i>	Veštine
<p><u>I.2.4.1.a Osnovni</u> Izgrađenost osnovnih stavova, vrednosti i znanja, posedovanje praktičnih veština koje su potrebne diplomiranom socijalnom radniku na početku karijere u različitim okruženjima u kojima se praksa odvija kao bi se promovisala kulturno kompetentna praksa.</p> <p><u>I.2.4.2.a Napredni</u> Viši stepen razumevanja i izgrađene vrednosti i praktične veštine za rad sa raznovrsnim kulturama u okruženju i sposobnost korišćenja tih znanja u unapređenju i izgradnji sopstvene kao i prakse organizacije.</p> <p><u>I.2.4.3.a Specijalistički</u> Specijalističko poznavanje i izgrađene vrednosti i praktične veštine za rad za određenim kulturama i kulturnim grupama Sposobnost korišćenja tih znanja u razvojnim projektima, istraživanjima i unapređenju i izgradnji sopstvene i prakse organizacije.</p>	<p><u>I.2.4.1.b Osnovna</u> Pokazivanje osetljivosti za kulturne razlike. Upotreba adekvatnih komunikacijskih veština sa pripadnicima različitih kulturnih grupa. Spremnost za usavršavanje znanja i veština kulturno kompetentne prakse. Zastupanje prava marginalizovanih, diskriminisanih i socijalno isključenih pojedinaca i grupa iz pojedinih kulturnih grupa.</p> <p><u>I.2.4.2.b Napredna</u> Prilagođavanje načina pridruživanja, procene, planiranja i pružanja usluga različitim kulturnim grupama na mikro, mezo, egzo i makro nivou društva.</p> <p><u>I.2.4.3.b Specijalistička</u> Razvoj prilagođenih programa i usluga kulturno kompetentne prakse. Organizacija službi za pružanje kulturno kompetentne prakse.</p>	<p><u>I.2.4.1.c Osnovne</u> Veštine planiranja i pripreme za intervju usklađen sa kulturnim kontekstom; Kreiranje ugovora i uspostavljanje odnosa; Veštine pridruživanja; empatije i simpatije; korišćenje samo-spoznaje i profesionalne intuicije; Postavljanje otvorenih i zatvorenih pitanja; Parafraziranje; pojašnjavanje; sumarizacija; davanje i primanje povratne informacije; Držati se predmeta i svrhe intervjuja; Veštine obezbeđenja informacija; obezbeđenje objašnjenja; Davanje saveta;</p> <p><u>I.2.4.2.c i I.2.4.3.c Napredne i specijalističke</u> Veština podsticanja i izazivanja odgovora; ispitivanja i pretraživanja odgovora; korišćenje samo-otkrivanja, humora; Veštine omoćavanja i osposobljavanja; pregovaranja; ugovaranja</p>

		Veštine umrežavanja; rada u partnerstvu; medijacije; zastupanja; asertivnosti.
<p>Izvori znanja</p> <p><u>Teorijsko</u></p> <p>a) Teorije koje razmatraju načine na koji tradicije, kulture, religije i običaji utiču na ljudsko funkcionisanje i o načinima na koji one mogu biti prepreka ili podsticaj za razvoj.</p> <p>b) Poznavanje postupaka i koraka kulturno-kompetentne prakse u socijalnom radu.</p> <p><u>Empirijsko</u></p> <p>c) Znanja o različitim kulturama i položaju pripadnika tih kultura u nacionalnom kontekstu.</p> <p>d) Poznavanje različitih kultura posebno onih koje su vezane za konkretno okruženje prakse, načina na koji njihovi običaji, rituali, vrednosti i tradicija utiču na pristupe rešavanju problema, traženju i pružanju pomoći i položaju pripadnika različitih kultura u društvu.</p> <p>e) Poznavanje različitih tradicija, međugeneracijskih pitanja, ideologije, uverenja i religije, rase i etničkih grupa koje su karakteristične za okruženje prakse.</p> <p><u>Proceduralno</u></p> <p>f) Znanja o međunarodnim i lokalnim propisima koje regulišu položaj i prava različitih kulturnih grupa.</p> <p><u>Mudrost prakse</u></p> <p>g) Kritičko sagledavanje prakse sa različitim kulturnim grupama u okruženju.</p>		

<p>Standard I.2.5. Diplomirani socijalni radnik je osposobljen za praksu analize politika koje utiču na živote ljudi i društvenih grupa (na mikro, mezo i makro nivou), za sistemski pristup u uočavanju i rešavanju problema, za učešće u planiranju i evaluaciji programa i mera socijalne politike u raznovrsnim kontekstima.</p>		
<p>Svrha standarda: Pripremljenost za profesionalnu praksu analize politika, programa i mera na nivou ustanove, lokalne zajednice i države, radi uočavanja nameravanih i nenameravanih ishoda politika, programa i mera, njihove međusobne koordinisanosti i povezanosti.</p>		
<p>Kompetencije <i>nivo</i></p>	<p>Indikatori <i>praktična ponašanja</i></p>	<p>Veštine</p>
<p><u>I.2.5.1.a Osnovni</u> Sposobnost za profesionalnu procenu postojećih i nedostajućih programa i mera koje</p>	<p><u>I.2.5.1.b Osnovni</u> Kontinuirano praćenje politika, izmena i reformi politika, zakonskog okvira i strategija</p>	<p><u>I.2.5.1.c Osnovni</u> Izbor, prikupljanje, analiza i procena podataka i dokaza za procenu okruženja i definisanje</p>

<p>su usmerene ka raznovrsnim socijalnim rizicima i socijalnim problemima. Sposobnost primene znanja za evaluaciju delotvornosti različitih programa i mera u okviru profesionalne prakse. Sposobnost za planiranje i primenu mera za unapređenje programa u skladu sa ljudskim pravima i socijalnom pravdom. Sposobnost za zastupanje interesa korisnika.</p> <p><u>I.2.5.2.a Napredni</u> Sposobnost za analizu politika i međusobne povezanosti i uticaja programa i mera koje su usmerene ka određenim grupama korisnika na različitim nivoima sistema i u različitim sektorima. Sposobnost izrade kriterijuma za evaluaciju programa i mera. Zastupanje i širenje dobrih praksi u profesionalnoj zajednici. Učešće u kreiranju inovativnih programa i mera na osnovu dokaza iz istraživanja i prakse. Sposobnost za analizu i razvoj politike organizacije.</p> <p><u>I.2.5.3.a Specijalistički</u> Sposobnost za analizu politika, programa i mera koje su usmerene ka vulnerabilnim grupama kod kojih postoji kumulacija višestrukih rizika. Sposobnost za razvoj, implementaciju i evaluaciju programa i mera koje su usmerene ka vulnerabilnim grupama kod kojih postoji kumulacija višestrukih rizika.</p>	<p>na nacionalnom nivou. Kontinuirano praćenje razvoja međunarodnih praksi i smernica i njihova odgovarajuća primena u raznovrsnim aspektima prakse. Ažuriranje znanja o najboljim praksama koje su primenljive u različitim kontekstima. Ažuriranja znanja o metodama analize politika u praksi. Znanja o zastupanju korisnika i sa korisnikom i samozastupanju korisnika. Interpretacija konkretnih socijalnih politika.</p> <p><u>I.2.5.2.b Napredni</u> Kvalitativna i kvantitativna evaluacija sopstvene prakse. Primen znanja o načinima međusistemske integracije usluga i službi i faktorima koji doprinose optimalizaciji ishoda programa i mera. Učešće u pilotiranju novih programa i analiza rizika u konkretnom okruženju. Podsticanje korisnika na samo-organizovanje. Interpretacija i učešće u razvoju socijalnih politika.</p> <p><u>I.2.5.3.b Specijalistički</u> Primena produbljenih znanja o politikama u vezi sa pojedinim grupama korisnika u uporednoj perspektivi. Primena znanja o praktičnim implikacijama politika u odgovarajućem kontekstu. Pilotiranje inovativnih programa i analiza rizika u konkretnom okruženju. Organizovanje participativne i kolaborativne socijane akcije u zajednici. Učešće u razvoju određenih socijalnih politika.</p>	<p>problema. Definisane specifičnih ciljeva, strategija i zadataka ma osnovu procene. Procena rizika za implementaciju programa i mera. Veštine dokumentovanja i prezentovanja. Veštine osposobljavanja i omoćavanja korisnika.</p> <p><u>I.2.5.2.c Napredni</u> Razvijene osnovne veštine. Veštine javnog nastupanja i prezentovanja.</p> <p><u>I.2.5.3c Specijalistički nivo</u> Veštine vezane za dizajniranje, implementaciju i evaluaciju novih programa, posebno za vulenrabilne grupe kod kojih postoji kumulacija višestrukih rizika. Veštine dokumentovanja, prezentovanja, argumentovanja i širenja dobijenih rezultata. Veštine prikupljanja sredstava i veštine zastupnja i lobiranja.</p>
<p>Izvori znanja</p>		

Teorijsko

- a) Znanja iz raznovrsnih socijalno-političkih disciplina i socijalnim politikama na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou.
- b) Teorije o upravljanju i organizaciji socijalnih i drugih humanih službi.
- c) Znanja o pristupima i metodama planiranja, implementacije i evaluacije usluga i programa.
- d) Znanja o socijalnom marketingu i socijalnom menadžmentu.
- e) Znanja i veštine za učešće u planiranju i implementiranju programa i mera.
- f) Znanje i veštine izbora, obrade i evaluacije dokaza o (ne)delotvornosti programa i mera i o načinima i metodama informisanja korisnika, donosioca odluka i javnosti o rezultatima analize.

Empirijsko

- g) Znanja iz istraživanja o regionalnim i međunarodnim socijalnim politikama, njihovim prednostima i nedostacima.
- h) Znanja o efektivnim politikama zasnovanim na dokazima u posebnim oblastima.

Proceduralno

- i) Znanja o aktuelnim propisima i načinu funkcionisanja javne uprave.

Standard I.2.6: Diplomirani socijalni radnik je osposobljen za primenu znanja iz istraživanja radi informisanja i unapređivanja prakse, kao i da timski ili samostalno razvije, sprovede istraživanja, publikuje ili predstavi rezultate istraživanja u kojima su izneti osnovni problemi i potrebe prakse.

Svrha standarda: Korišćenje istraživanja u praksi kako bi se odgovorilo na potrebe pojedinaca, grupa i zajednica u društvu, posebno kod ranjivih grupa. Unapređenje prakse putem njene evaluacije. Unapređenje fonda znanja o praksi socijalnog rada.

Kompetencije <i>nivo</i>	Indikatori <i>praktična ponašanja</i>	Veštine
<u>I.2.6.1.a Osnovni</u> Sposobnost da se koriste raznovrsni dokazi i koji informišu praksu o intervencijama na različitim nivoima sistema. Sposobnost da se relativno samostalno planira i sprovede projekat ili deo istraživanja Sposobnost za evaluaciju sopstvene prakse. <u>I.2.6.2.a Napredni</u> Sposobnost da se organizuje i sprovede istraživanje koje će informisati i uticati na organizacione ciljeve i socijalnu politiku.	<u>I.2.6.1.b Osnovni</u> Redovno praćenje relevantnih domaćih i međunarodnih istraživanja iz socijalnog rada i srodnih disciplina i njihova kritička primena u raznovrsnim aspektima prakse. Učešće u istraživačkim i praktičnim projektima. Kvalitativna i kvantitativna evaluacija sopstvene prakse. <u>I.2.6.2.b i I.2.6.3.b Napredni i specijalistički</u> Učešće i rukovođenje istraživanjima koja se	<u>I.2.6.1.c Osnovne</u> Uočavanje i formulisanje problema. Razumevanje, evaluiranje i korišćenje znanja iz istraživanja ta unapređenje sopstvene prakse. Kritička analiza. Veštine dokumentovanja i pisanja. <u>I.2.6.2.c i I.2.6.3.c Napredne i specijalističke</u> Veštine vezane za dizajniranje, implementaciju i evaluaciju novih programa, posebno za vulnerable grupe kod kojih postoji kumulacija višestrukih rizika

<p><u>I.2.6.3.a Specijalistički</u> Sposobnost da se istraže kompleksna i osetljiva društvena pitanja i problemi, kako bi se došlo do ishoda koji vode socijalnoj pravdi. Sposobnost korišćenja raznovrsnih kvaliativnih i kvantitativnih istraživačkih metoda za istraživanje različitih aspekata prakse.</p>	pave praksom socijalnog rada i problemima i potrebama ranjivih pojedinaca, porodica, grupa i zajednica u društvu.	
<p>Izvori znanja <u>Teorijsko</u></p> <p>a) Znanja o metodama naučnog istraživanja i fazama istraživačkog procesa, uključujući formulisanje problema, izradu idejne skice, hipoteza, izbor metoda, uzorka, instrumenata, plana istraživanja, fazu prikupljanja podataka, obrade i inerpertacije rezultata i prikaza rezultata istraživanja. b) Znanja o istraživačkoj etici.</p> <p><u>Empirijsko</u></p> <p>c) Znanja o praksi i politici zasnovanoj na dokazima; d) Domaća i međunarodna istraživanja prakse socijalnog rada i znanja o načinima na koji su ta istraživanja korišćena u praksi. e) Znanja o etičkim problemima istraživanja u socijalnom radu i socijalnoj politici o načinima prevladavanja tih problema.</p> <p><u>Proceduralno</u></p> <p>f) Poznavanje propisa i procedura koji regišu istraživačku praksu u profesiji, organizaciji i na nivou posenih društvenih sistema.</p>		

<p>Standard I.2.7. Diplomirani socijalni radnik je osposobljen za posvećenost celoživotnom učenju i usavršavanju i ima temeljno razumevanja značaja brige o sopstvenom ličnom i profesionalnom razvoju.</p>		
<p>Svrha standarda: Dostizanje visoke stručnosti i nivo praktičnih veština. Briga o sopstvenoj dobrobiti, ličnom i profesionalnom razvoju. Etička i na dokazima i savremenim naučnim znanjima zasnovana praksa. Pružanje usluga klijentima u skladu sa najboljim dostupnim znanjima.</p>		
<p>Kompetencije <i>nivo</i></p>	<p>Indikatori <i>praktična ponašanja</i></p>	<p>Veštine</p>
<p><u>I.2.7.1.a Osnovni</u> Sposobnost da se artikuliše način za integraciju</p>	<p><u>I.2.7.1.b Osnovna</u> Učešće na obukama, konferencijama, u</p>	<p><u>I.2.7.1.c Osnovne</u> Veštine reflektivne i efektivne prakse; Veštine</p>

<p>znanja i prakse da bi se omogućio dalji razvoj znanja. Sposobnost za učenje iz sopstvene i prakse drugih, i za korišćenja supervizije za unapređenje prakse. Sposobnost za preuzimanje odgovornosti za sopstveni profesionalni razvoj. <u>I.2.7.2.a i I.2.7.3.a Napredni i specijalistički</u> Sposobnost prenošenja znanja drugima i unapređenja sopstvene i prakse drugih na osnovu tih iskustava.</p>	<p>projektima, istraživanjima, informisanje, razmena znanja, iskustava i sl. Aktivno učešće u različitim oblicima stručnog usavršavanja. Briga o sopstvenoj dobrobiti, ličnom i profesionalnom razvoju. <u>I.2.7.2.b i I.2.7.3.b Napredni i specijalistički</u> Preduzimanje mentorskih i supervizijskih dužnosti.</p>	<p>primanja povratne informacije; Kreativno korišćenje supervizije. <u>I.2.7.2.c i I.2.7.3.c Napredne i specijalističke</u> Mentorske i supervizijske veštine za organizovanje aktivnosti učenja u okruženju prakse; davanje podrške, konstruktivne i pravovremene povratne informacije; Veštine procene postignuća; veštine postavljanja ciljeva učenja, praćenja i evidencije razvoja kompetencija; Veštine podsicanja rasta i razvoja superviziranog.</p>
<p>Izvori znanja <u>Teorijsko</u></p> <ul style="list-style-type: none"> a) Znanja o supervizijskom procesu, modelima i organizaciji supervizije. b) Znanja o metodama i konceptima celoživotnog učenja. c) Znanja o tehnikama brige o sebi i sopstvenoj dobrobiti. <p><u>Empirijsko</u></p> <ul style="list-style-type: none"> d) Korišćenje rezultata istraživanja o učenju, profesionalnom usavršavanju i procesu supervizije u praksi. <p><u>Proceduralno</u></p> <ul style="list-style-type: none"> e) Poznavanje procedura koje regulišu prava i obaveze mentora, supervizora, praktikanta, pripravnika i superviziranog radnika. f) Poznavanje propisa koji se odnose na licenciranje i stručno usavršavanje. g) Poznavanje propisa koji regulišu standarde usluga. 		

Literatura

- British Association of Social Workers (2012) *The Code of Ethics for Social Work: Statement of Principles*. BASW, http://cdn.basw.co.uk/upload/basw_112315-7.pdf, posećeno 08.04.2014.
- Health Professions Council (2012) Mapping the HPC standards of proficiency for social workers in England against the Professional capabilities Framework. HPC, <http://www.hpc-uk.org/publications/standards/index.asp?id=569>, pristupljeno 23.05.2014.
- International Association of Schools of Social Work and International Federation of Social Workers (2004) *Global Standards for Social Work Education and Training*. IASSW and IFSW, http://cdn.ifsw.org/assets/ifsw_65044-3.pdf, pristupljeno 12.03.2014.

- International Association of Schools of Social Work, International Federation of Social Workers and International Council on Social Welfare (2012) *Global agenda: for social work and social development commitment to action*. IASSW, IFSW and ICSW, <http://www.cswe.org/File.aspx?id=60880>, pristupljeno 23.05.2014.
- International Federation of Social Workers of social workers European region (2010) *Standards in Social Work Practice meeting Human Rights.*, http://www.sozialarbeit.at/files/english-human_rights-booklet_a5_1.pdf, pristupljeno 18.03.2014.
- Narey, M. (2014) *Making the education of social workers consistently effective*. Report of Sir Martin Narey's independent review of the education of children's social workers. https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/287756/Making_the_education_of_social_workers_consistently_effective.pdf, pristupljeno 12.06.2014.
- NASW (2001) *Standards for Cultural Competence in Social Work Practice*. <http://www.socialworkers.org/practice/standards/NASWCulturalStandards.pdf>, pristupljeno 15.05.2014.
- NASW (2005) *Standards for Continuing Professional Education*. <http://www.socialworkers.org/practice/standards/NASWContinuingEdStandards.pdf>, pristupljeno 15.05.2014.
- NASW (2013) *Standards for Social Work Case Management*. <http://www.socialworkers.org/practice/naswstandards/CaseManagementStandards2013.pdf>, pristupljeno 15.05.2014.
- O'Hagan, K. (2007) Competence: an enduring concept? In: Kieran O'Hagan (ed). *Competence in Social Work Practice: A Practical Guide for Students and Professionals*. Second edition: London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, pp.11-31.
- Pawson, R.Boaz,A., Grayson,L., Long, A, and Barnes, C. (2003) *Types and quality of knowledge in social care*. London: Social Care Institute for Excellence (SCIE).
- Scottish Executive (2006) *Report of the 21st Century Social Work Review: Changing Lives*. <http://www.scotland.gov.uk/resource/doc/91931/0021949.pdf>, posećeno 23.05.2014.
- Social Work Reform Board (2010) *Overarching professional standards for social Workers in England*. https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/180792/DFE-00602-2010-2.pdf, posećeno 22.02.2013.
- The College of Social Work (2012) *Professional Capabilities Framework (PCF): Social Work Level Capabilities; Experience Social Worker Level Capabilities; Advanced Level Professional Capabilities; Strategic Level Professional Capabilities*. London. <http://www.tcsw.org.uk/pcf.aspx>, posećeno 03.03.2014.
- TOPSS (2002) *National Occupational Standards for Social Work*. Topss UK Partnership.
- Trevithick, P. (2005) *Social work skills: A practice handbook*. 2nd Edition. Buckingham: Open University Press.